

УЗ ЛИКОВНЕ ПРИЛОГЕ У ОВОМ БРОЈУ

Вајар Сава Сандић

Вајар Сава Сандић један је од оних ликовних уметника који су се формирали у прекретном времену за југословенску уметност друге половине XX века, али ван бурних и бучних токова. Нашао се на месту са кога је могао и да се осврће и да гледа унапред. Те и да остане скоро непримећен. При томе, понео је већ повеће животно бреме, многа горка искуства, али и радничка и стваралачка прегнућа и сазнања. Његов животни пут и стваралачки напредак обележени су тешко савладаним препрекама, многим одрицањима, истрајношћу и оданошћу вајарској уметности.

Сандићев опус је знатан, али до сада недовољно упознат и проучен. Више његових значајних дела поклоњено је страним државницима, налази се у иностраним резиденцијама, у државним и приватним колекцијама, у великим градовима света. Али, његове скулптуре су ретко откупљиване за наше музеје и галерије. Стога се његово име, са оскудним подацима о животу и стваралаштву, помиње у појединим већим прегледима и студијама савремене ликовне уметности. А ретко се среће у новинама и часописима. Чини се, као да се, и не споменуто, подразумева, јер му нису оспоравани дар и мајсторство.

Школован у духу ренесансног приступа скулптури, са признавањем класичних скулптурских канона, Сандић нити је могао нити желео да изађе из оквира усвојених вредности. И то је било оно

што је утемељивало његов став и условљавало даљи рад и развој. Зато, ако би се разгрнула плашт, отклонио површински омотач његових пластичних форми, увек би остајао чврсти костур око којег се логично повезују масе, који условљава и одређује природне покрете и ставове. Као што никада није експериментисао са пластичним материјама, тако никада није хтео да изневери природне облике и целине. Али, пошто његово схватање природе није аналитичко него синтетичко, онда је, по мери нових сазнања и властитог сензибилитета, сагласно произишао поступак својеврсне, Сандићеве, благе, лирске, поетско-ликовне стилизације, стварање парковске и монументалне скулптуре симболичне ликовности, фигурина и рељефних минијатура сведених поетичних облика и обриса, разнобојне патине и високог сјаја. При томе, приметна је и његова студија покрета, свакад са циљем сједињавања поступности, синтетизовања елемената који га чине.

У најуспелијим остварењима форме су сажете, фигуре идеализоване, њихове површине широке и глатке, обриси меки и заобљени. А у плитком чипкастом рељефу оживљава на њима понеки декоративни, исцизелирани детаљ (чишка, лепеза, цвет, књига, птица, преслица и томе слично). Та сведеност волумена благо таласање површине рационалност визуелних средстава и изражajних елемената, лирскаnota, прочишћеност

форми са суспречнутим вајарским ритмовима, представљају особеност, језик и сигнатуру уметника.

Посебан одељак у Сандићевом опусу су портрети, којима се вајар трудио да за, уронивши у унутрашњи свет модела, из дубина вида извуче на светло дана све оно што чини један карактер посебним, али духовно богатим. Према карактеру модела подешавао је начин обраде пластичне форме, унутрашњој садржини прилагођавао спољни облик, тако постизао усаглашавање и одговарајући ефекат у психолошком исказу.

Свеукупним својим стваралаштвом Сава Сандић је заговорник лепог у уметности, без обзира на сва искушења, неподударности са временом, сувости епохе, људске трагедије, предзнаке еколошке пропasti. Нису га поколебале ни нове технике ни модерне и постмодерне концепције. Остао је доследан у определењима која су му од почетка самосталног скулптурског рада одговарала: вајати фигуране форме, употребљавати класичне материјале (камен, дрво, бронзу, бакар, сребро, злато, кост, рожину), бавити се мотивима људске и животињске фигуре, опседнут општим, универзалним људским темама.

Сандићева вајарска остварења исказују се племенитошћу високом уметничком обрадом. У српском вајарству XX века Сава Сандић и његово дело заузимају видно и часно место.

Вера Јовановић